

Nr 472.

Av herr **Ljungberg**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 169, med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 14, 15 och 16 §§ vattenlagen, m. m.

I propositionen nr 169 har Kungl. Maj:t förelagt riksdagen förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 14, 15 och 16 §§ vattenlagen m. m.

Beträffande skyldigheten att erlägga regleringsavgift föreslås den utvidgad att omfatta jämväl företag, vilka medföra att förut uttagbar vattenkraft kan utnyttjas på fördelaktigare sätt. I principiellt hänseende torde intet vara att invända mot sålunda föreslagen utvidgning av avgiftsplikten. I förslaget har emellertid avgiftsplikten i ifrågavarande hänseende knutits vid förutsättningen, att vattenregleringen skulle medföra »sådan ändring av vattenföringen under året» att den åsyftade värdestegringen inträdde. Det gäller att vid tolkningen av det citerade uttrycket utröna, vad som avses med »vattenföring under året». Departementschefen har angivit, att uttrycket utan vidare synes tjäna sitt ändamål att utesluta korttidsregleringarna. Detta synes såtillvida vara riktigt, att dygns- och veckoregleringar otvivelaktigt icke kunna inbegripas under uttrycket. Men fråga är, om man icke med uttrycket även utesluter andra företag, som avsikten icke varit att utesluta. Begreppet »vattenföringen under året» måste rimligtvis anses omfatta hela den under ett år tillgängliga vattenmängden. Men begreppet utsäger ingenting om hur denna vattenmängd fördelar sig under olika delar av året. Emellertid är just denna fördelning av största betydelse, när det gäller att värdesätta den alstrade vattenkraften. I sitt yttrande har vattenfallsstyrelsen (nederst på sid. 37 och överst på sid. 38 i propositionen) sålunda framhållit, att belastningen i medeltal under vinterhalvåret är 6 % högre och under sommarhalvåret 6 % lägre än årsgenomsnittet samt att vattentillgången företer en i det stora hela motsatt variation. Det är regleringsföretagens uppgift att, så långt tillgängliga magasinsresurser det medge, bringa vattentillgångens växlingar i fas med belastningens; med andra ord i förevarande fall att överföra vatten från sommarhalvåret till vinterhalvåret. Uppenbarligen kan en sådan överföring försiggå utan att den totala under året tillgängliga vattenmängden — alltså vattenföringen under året — ändras. Det i förslaget till lagtext införda begreppet »vattenföring under året» synes

alltså utesluta förutom korttidsregleringarna (d. v. s. dygns- och vecko-regleringar) jämväl alla sådana regleringar med högst ett års period, som utan att inverka på den uttagbara vattenkraftens storlek dock i avgörande grad inverka på dess värde. Säkerligen avses icke detta med förslaget. För att undanröja oklarheten i förslaget i detta avseende synes det vara erforderligt att utbyta uttrycket »vattenföringen under året» mot ett tydligare och mera adekvat. Man kunde förslagsvis i stället skriva »vattenfördelningen under året».

Det är vidare att framhålla, att belastningen icke vid alla vattenkraftverk företer växlingar mellan vinter- och sommarhalvåren utan vid somliga är i det stora hela jämn under hela året. Så är exempelvis i regel fallet med kraftverk, som uteslutande betjäna industriföretag. Däremot är den säsongmässiga belastningsvariationen särskilt framträdande vid kraftverk, som avsätta sin produktion huvudsakligen för s. k. borgerlig förbrukning. Då kraftverk av bägge här angivna huvudtyper eller mellanformer mellan dem många gånger ligga i samma vattendrag och betjäna sig av samma regleringsföretag, inträffar det ofta, att den tappningsplan, som lägges till grund för vattenframsläppningen, blir en kompromiss mellan bägges längst gående önskemål. I dylika fall kan det uppenbarligen bli mycket svårt att på ett rättvist sätt i det särskilda fallet avgöra, huru den genom regleringen åstadkomna förändringen i vattenfördelningen inverkar på kraftens värde, och avväga de häremot svarande avgifterna. Det, som länder det ena kraftverket till fördel, kan ha en alldeles motsatt inverkan vid det andra. Härtill kommer, att förändringar i ett kraftverks belastningsförhållanden exempelvis vid äganderättens övergång från ett industriellt till ett kommunalt eller statligt intresse uppenbarligen kunna föranleda stora förändringar i fråga om värdesättningen av vid olika tidpunkter under året tillgänglig vattenkraft.

I över förslaget ingivet remissyttrande har även påvisats svårigheten att rättvist omräkna värdeförhöjt effektbelopp till ekvivalens med i medeltal tillgänglig effekt. De å-priser, som härför skola läggas till grund, måste framgå ur omfattande tekniskt-ekonomiska utredningar, grundade på förutsättningar, som i hög grad hänföra sig till för det särskilda kraftföretaget speciella driftförhållanden och övriga kraftresurser. För vederbörande vattendomstol torde det erbjuda nästan oöverstigliga svårigheter att härutinnan självständigt bilda sig en tillförlitlig uppfattning. Det är att befara, att vattendomstolarna i detta avseende bli hänvisade till ett mer eller mindre okritiskt godtagande av sökandens uppgifter i den mån dessa icke till äventyrs skulle vara behäftade med rena räknefel. I ännu högre grad blir så naturligtvis förhållandet med sökandens motparter. Hur önskvärt och i principiellt hänseende rättvist det än vore att kunna efter vägning i värdehänseende jämställa vattenkraft, som på grund av regleringsåtgär-

der kan uttagas på fördelaktigare sätt än tidigare, med ökning i den uttagbara vattenkraften, synes frågan ännu icke ha blivit tillräckligt utredd för att kunna bli föremål för lagstiftning.

Under alla omständigheter måste tillses, att lagtexten erhåller ett entydigt innehåll. Om därför riksdagen, trots de förhållanden, som härövan belysts, skulle finna, att stadgande i lagen bör införas om att avgift skall erläggas vid reglering, som medför värdeökning av den förut uttagbara vattenkraften, bör sista meningen av första stycket i 14 § erhålla förslagsvis denna lydelse:

»Medför vattenreglering sådan ändring av vattenfördelningen under året, att förut uttagbar vattenkraft kan uttagas på tid, då den har större värde än tidigare, skall, med avseende å skyldighet att erlægga dylik avgift, denna del av vattenkraften med i förhållande till värdeökningen reducerat belopp anses såsom ökning av den uttagbara vattenkraften.»

I förslagets 15 § stadgas, att influtna regleringsavgifter skola användas dels till förebyggande eller minskande av skada eller olägenhet, som vållas genom företaget och för vilken ersättning icke blivit av vattendomstolen bestämd, samt till gottgörelse för sådan skada eller olägenhet, dels ock för tillgodoseende av annat ändamål beträffande den bygd, som beröres av företaget, såsom jordbrukets främjande, särskilt genom jords torrläggning, eller beredande av tillgång till elektrisk kraft för samfärdsel, jordbruk, hantverk eller småindustri eller eljest för befolkningens behov. Förslaget innebär i jämförelse med gällande lag, att bygdens ändamål blivit likställda med ifrågavarande slags skada och olägenhet. Med hänsyn till vunnna erfarenhet synes häremot icke i princip vara något att erinra. Emellertid innebär detta, att begreppet »bygd» i detta sammanhang erhållit en mera framträdande betydelse än hittills. Härav följer ett större behov än tidigare att i lagens mening definiera detta begrepp. Departementschefen har emellertid ansett, att ett förtydligande icke nu är erforderligt, ehuru han erkänner, att begreppet i tillämpningen kan komma att erhålla en mer eller mindre vidsträckt innebörd. Detta betraktelsesätt synes dock ej vara tillfredsställande. Det torde få anses vara lagstiftningens uppgift att bl. a. sörja för en sådan utformning av lagtexten, att en enhetlig tillämpning av lagbudet främjas.

Det synes med hänsyn till den motivering, som på sin tid anfördes för införandet av regleringsavgifter, vara uppenbart, att några rättsligt bärande skäl ej kunna åberopas för en utsträckning av bygdebegreppet att omfatta område, beläget på nämnvärt avstånd nedanför regleringsdammen. »Bygden» bör rimligtvis endast omfatta det område närmast omkring den reglerade sjön, som direkt eller indirekt beröres av företaget. En bestämning av begreppet i enlighet härmed synes böra införas antingen i lagtexten eller i uttalande av riksdagen. Därmed skulle man råda bot för den oklar-

het i berörda hänseende, som de svävande uttalandena i propositionen snarare synas ha förstärkt än skingrat.

Under åberopande av det förestående hemställes,

att riksdagen måtte besluta sådana ändringar i det förslag till lag om ändrad lydelse av 4 kap. 14, 15 och 16 §§ vattenlagen, som innefattas i Kungl. Maj:ts proposition nr 169, att vad härovan angivits blir iakttaget vid lagens utformning.

Stockholm i mars 1944.

Martin Ljungberg.